

Semiotisk tekstanalyse.

Gjør rede for hva en semiotisk tekstanalyse er. Inkluder en forklaring av følgende begreper: Tegn, signifikat og signifikant, Denotasjon og konnotasjon, syntagmer og paradigmer, symbol, ikon, indeks.

En semiotisk tekstanalyse forstås som en analyse for å dekonstruere de tegn, koder som en eksempelvis en tekst, eller bilde består av.

Et tegn er noe som står i stedet for noe annet og har en betydning. Bokstaver er tegn som settes sammen til ord og får en betydning. Det samme gjelder skilt og symboler som skaper en betydning. I den semiotiske analysen bruker man ulike begreper for hvordan man beskriver det man ser. Saussure argumenterte for at et tegn fikk sin mening gjennom andre tegn og at druer heter druer fordi det finnes andre frukter man kan sammenligne de med, det samme med appelsin som på engelsk har fått navnet sitt av fargen, "orange". Navnet ting har henger sammen med andre ord istedenfor forholdet navnet har med den fysiske tingen. Språket er et system av forskjellige meninger. (Gillespie, Toynbee 2006:21)

Signikat og signifikant

Forholdet mellom navnet på en ting og selve tingen er altså arbitrær i muntlig språk, det vil si tilfeldig. Det er tilfeldig at en elg heter elg osv. Dette kalles forholdet mellom signifikat og signifikant, som er forholdet mellom innhold og uttrykk. Signifikat er det fysiske vi opplever, f.eks lydbølger, prikker, linjer, og signikant er ideen vi får av hva dette er eller selve koden i språket. Dette forholdet er ikke alltid arbitrært innenfor semiotisk analyse. Symboler har blant ikke et tilfeldig forhold mellom signifikat og signifikant. Et symbol for et dametoalett peker på at bare damer kan bruke det, dette er ikke tilfeldig. Forholdet mellom signifikat og signifikant kan være mer eller mindre motivert i ulike sammenhenger (Gillespie, Toynbee 2006:15).

Denotasjon og konnotasjon

Denotasjon er når man beskriver akkurat hva man ser. På et bilde av landslaget som får mål, ser man gutter i røde skjorter, gress og mål, og glade ansikter. Det er en felles forståelse av at landslaget har fått mål, og at idretten er fotball, dette kalles konnotasjon. Men hvis man derimot tenker på broren sin som også spiller fotball er dette en personlig assosiasjon som man ikke deler med mange og er derfor ikke en konnotasjon.

Denotasjon er den direkte meningen, mens konnotasjon er den indirekte, tilleggsmeningen (Gillespie, Toynbee 2006:16). Det var kulturkritikeren Roland Barthes som introduserte bruken av denotasjon og konnotasjon. Barthes brukte begrepene på alle medieprodukter, tidligere hadde Saussure og Hjelmslev arbeidet med dette.

Meninger og konnotasjoner forandrer seg med tid og sted. Noe som hadde en positiv betydning på 1970-tallet kan ha en veldig negativ betydning i dag. "The same signifier can mean different things for different people at different times in different locations" (Gillespie, Toynbee 2006:16). Dette kan man ofte se innenfor moteverdenen hvor forskjellige trender kommer tilbake med noen tiårs mellomrom og blir kult på nytt. I mellomtiden har dette hatt negative konnotasjoner. Et annet eksempel er sted- og tidsforskjeller. Amerikanske tv-serier og filmer kan misforstås av andre som ikke har den grunnleggende kunnskapen for å forstå konnotasjonene. Dette skjedde blant annet med

serien Dynastiet hvor danske tv-seere ikke forstod noen av spøkene i programmet. (ibid 2006:19) Kulturforskjeller og forandring i tid og sted kan føre til at mennesker ikke deler de samme konnotasjonene.

Syntagme er ifølge Gillespie & Toynbee (2006:24) det samme som en setning. De nevner at et annet eksempel på en syntagme kan være en *lineær dimensjon av tekst*. Gripsrud (2002:126) definerer en syntagme som en *rekkefølge av tegn*.

Det vil si at en setning ikke må være meningsfylt. Den kan være syntaktisk velformet, men uten å ha en betydning. Setningen lest bakfra er en rekkefølge av tegn. Altså en syntagme.

Paradigme er i Gillespie & Toynbee de stedene hvor ordene som fyller setningen hentes fra. Videre i boken står det at de ulike paradigmene kan være av typen verb, substantiv. Det vil si alle de ordklasser som trengs for å lage en setning. Gripsrud (2002:127) nevner andre områder hvor syntagme og paradigme kan forekomme. Gripsrud bruker menyer for mat, og klesdrakter som eksempler. Det betyr at en bunad kan ses som en syntagme, og paradigmene blir da de enkelte elementene som bunaden består av. Eksempelvis, jakke, bukse, bluse/skjorte, sølje. Hvorfor bunadene er ulike, kan da forklares ved at paradigmet som bunadene er satt sammen av er forskjellig.

Gripsrud (2002:120) skriver om Peirce at han deler tegnene inn i tre. Ikon, indeks, og symbol. Inndelingen er ifølge Gripsrud avhengig av sammenhengen mellom tegnet og tegnets betydning. Ikoner er tegn som er likt med det de symboliserer. Et kart, eller lydhermende ord som voff, bang er eksempel på dette. Indeks er tegn som har en årsakssammenheng med hva det symboliserer. Gripsrud skriver at det finnes en *kausal relasjon* (2002:120) mellom indeks og tegnet. Lukten av mat, og lyden av mat som freser i pannen er eksempler på dette. Det er en kausal relasjon mellom det å lage mat, til lukten av matlagningen. På denne tiden av året blir det også kaldere i luften, og is på sjøen. Hvilket er et indeks på at vi går over til vinter. Symbol har ifølge Gripsrud en *arbitrær* sammenheng med tegnet den representerer. Det vil si, imotsetning til ikonet kan vi ikke se en direkte sammenheng mellom symbolet, og hva det representerer.

Forståelsen av symbolet skjer utifra konvensjoner. Det vil si koder som avgjør hvordan tegn skal fortolkes. Dermed kan symbolene utenfor toalettene, eller, trafikkskilt, fortolkes hvis man kjenner konvensjonen for hvordan symbolene fortolkes.

En semiotisk tekstanalyse er analyse av tegn. I analysen inngår tolkningen av tegn som ikon, indeks, symbol. Men også tolkningen av begrep som signifikant, signifikat. Tolkningen inkluderer denotasjonen, det man ser, og konnotasjonen, fortolkningen av det man ser. Disse begrepene brukes for å forstå de koder konvensjoner som ligger bak tegnene. Forståelsen av tegnene kan utvides ved å se syntagmet, og hvordan dette er bygget opp av paradigmer.

Litteratur

Marie Gillespie and Jason Toynbee (2006). *Analysing media texts*. Maidenhead: Open University Press.

Jostein Gripsrud (2002). *Mediekultur, mediesamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.